

Katedra bohemistiky FF UP v Olomouci ve spolupráci se

Slovanským ústavem AV ČR, v. v. i.,

a Ústavem pomocných věd historických a archivnictví FF
MUNI v Brně

pod záštitou České společnosti pro slavistická, balkanologická a
byzantologická studia, z. s.,

a v rámci 10. ročníku cyklu

„Komárkova jazykovědná Olomouc“

pořádá mezioborovou vědeckou konferenci

Staroslověnština v českých zemích v 9. – 11. století – kontexty, otazníky a nové výzvy

Čas a místo konání:

19. února 2026 od 9:30, FF UP v Olomouci, Křížkovského 10

Konference bude organizována formou čtyř diskusních bloků uvedených vždy zahajovacím příspěvkem, po němž bude následovat moderovaná diskuse, která bude hlavní formou jednání konference. K aktivní účasti jsou zváni badatelé zejména z oblasti historie, bohemistiky a slavistiky (jazykovědné i literárněvědné) i ostatních filologií, archeologie, teologie, kulturních dějin, ale i dalších oborů.

Prosíme, abyste svoji účast potvrdili do **19. ledna 2026** na odkazu:

<https://forms.gle/YETFU5k9vg1s3r2A8>

Za pořadatele:

Miroslav Vepřek

František Čajka

David Kalhous



Diskusní bloky

1) Vztah staroslověnštiny a (pra)češtiny

Staroslověnština plnila úlohu domácího spisovného jazyka na Velké Moravě a v Čechách bezmála 250 let. Nabízí se tak zásadní otázka, zda můžeme oba jazyky striktně oddělit. Můžeme vůbec oprávněně hovořit o paleoslovenismech v češtině či naopak o bohemismech ve staroslověnštině? Jsou pro klasifikaci těchto jevů zásadní identifikované rozdíly, nebo vezmeme spíše v potaz nápadné výrazné shody, které vedou k úvahám, že vztah mezi staroslověnštinou a (pra)češtinou byl spíše rozdíl mluvená vs. psaná forma téhož jazyka?

2) Vernakulární jazyky v raně středověké společnosti ve střední a západní Evropě

Staroslověnština, byť z rámce vernakulárních jazyků poněkud vybočuje svým částečně umělým charakterem, není jediným vernakulárním jazykem raného středověku. Naopak raný středověk byl dobou rozkvětu různých písemnictví v Evropě. Poznání odlišných způsobů fungování, různosti rejstříků a oblastí, kam tyto jazyky v různých oblastech zasahovaly, jak je aspoň částečně v nedávné době nastínil P. Geary, slibuje lepší pochopení specifik staroslověnštiny, stejně jako obecnějších trendů, které mohla sdílet s jinými jazyky.

3) Slovanská liturgie v přemyslovských Čechách

Vojtěch Tkdalčík předpokládal u slovanské liturgie v přemyslovských Čechách v mešní liturgii ritus římský, v církevních hodinkách ritus byzantský (analogicky k situaci na Velké Moravě). Přímé potvrzení této hypotézy však máme pouze v případě druhém díky svědectví Pražských hlaholských zlomků. Jsou tyto hypotézy stále platné? V nedávné době byly identifikovány další památky českého původu, zejména paraliturgické, které mohou přinést nové pohledy na povahu slovanské liturgie v Čechách. V úvahu je třeba brát i situaci církevně-politickou, praktické otázky možnosti vzdělání kněží v liturgii atd.

4) Počátky českého monasticismu a Sázavský klášter

Počátky českého monasticismu zůstávají v mnoha ohledech dosud neobjasněny a vzbuzují množství otázek. Dokladem specifické jazykové dvojdomosti (staroslověnské a latinské) v raně středověkých Čechách je Sázavský klášter. Byl tento klášter izolovaným solitérem bez vztahů k českému monastickému prostředí? Odkud pocházel první konvent Sázavského kláštera? Reflexe těchto i dalších otázek umožňuje nahlédnout na vztahy nositelů staroslověnské a latinské vzdělanosti v přemyslovských Čechách i v širším evropském kontextu.